

Ejendomsforholdene i Salling 1524.

Af *Henrik Larsen.*

I Aaret 1524 blev opkrævet en Pengeskat af alle Landets Bønder. Paa en lille Undtagelse nær er Regnskabet for denne Skat gaaet tabt; bevaret er hovedsagelig kun Morten Hegelunds Regnskab for Skatten af en Del Herreder i Viborg Stift.¹⁾ Jeg har tidligere i Jyske Samlinger 5. R. III. B. behandlet Regnskabet for Hindsted Herred; i det følgende skal jeg gøre Rede for Ejendomsforholdene i Sallings 4 Herreder, for saa vidt de fremgaar af Regnskabet og andre samtidige Kilder.

Fortegnelsen over de skatteydende Bønder er ingenlunde fuldstændig, helt mangler Bispestolens Bønder, endvidere vist ogsaa alt det Kirkegods i Salling, der hørte under Biskoppen i Viborg. Men alt dette findes imidlertid i en Jordebog for Hald Len fra 1541, der er næppe i den mellemliggende Tid foregaaet større Forandringer. Men endvidere haves fra 1524 en Angivelse af, hvor mange Bønder Biskoppen havde i hver af Sallings Herreder.²⁾ Kapitlets Gods kendes,

---

¹⁾ Reg. 108 A. Adsk. Stk. kgl. Indtægtsregnskaber 1513—33. Nr. 1.

²⁾ Reg. 108 A. Adsk. Stk. kgl. Indtægtsregnskaber 1513—33. Nr. 5. Det synes at være samme Skat, som den Morten Hegelund opkrævede.

men for noget af det er kun Bøndernes Antal og samlet Afgift angivet, ikke Bopælen; enkelte Klostre mangler. Af de adelige Tjenere mangler maaske ogsaa nogle, men vist ikke mange. Nogle havde ikke indleveret noget Register paa deres Bønder, Morten Hegelund »antog« da, hvor mange de havde. Der gøres ikke Forskel paa Kronens Fæstere og Selvejrbønder, men af en næsten samtidig Jordebog over Skivehus Len fremgaar det, hvor mange Fæstegaarde Kronen havde, og hvor de laa.

Stedangivelsen er vist heller ikke fuldkommen, hvor den findes, undertiden angives kun Sognet. Ligger der en Enestegaard i dette, er ofte en Del af Bønderne opført saaledes, at man skulde tro, at Gaarden var deres Bolig.

Skatteyderne anføres herredsvis, først Bønder og Krontjenere. Af disse var der følgende i Hindborg Herred: Hem 4 Tjenere, Kjeldskov 5,¹⁾ Brøndum 2, Grove 2, Rettrup 4, Holmgaard 2, den ene betalte 3 Mark, den anden kun 8 Skilling, saa han har vel kun været Boels- eller Husmand, Volling 3. Derefter nævnes nogle, som kun betalte 8 Skilling hver, en enkelt endog kun 4, nemlig: Hem 3, Brøndum 1 og Volling 3. Derefter nævnes Bønderne og Krontjenerne i Dølby, Otting og Hindborg Sogne, nemlig Ejskær 6,²⁾ Otting 9, Hindborg 8, Horskjær 4, deraf de 2 hver 8 Sk., Odense Sogn 4, Vestergaard 2, Frammerslev 8, Savstrup 5, deraf betalte den ene 2½ Mark, »dem tærede jeg hos hannem med Fru Karens Tjenere, den Tid vi pantede der i Herredet«, Kaastrup 8³⁾ samt følgende Boelsmænd: uden Angivelse 3, Vestergaard 1,

¹⁾ I Matriklen 1688 nævnes intet Kjeldskov i Hem Sogn, i alt Fald nogle af disse 5 har sikkert boet i Hem.

²⁾ Ejskær var 1688 kun en Gaard.

³⁾ Kaastrup havde 1688 kun 3 Gaarde.

Frammerslev 4. Det bliver i alt 91 Bønder og Krontjenere i dette Herred.

I Rødding Herred var følgende Bønder og Krontjenere: Ballinggaard 1, Balling 5, Andrup 4, Vejby 3, Nørlem 2, for ingen af disse er nogen Skat anført, men Herredsfogeden antvortede Mogens Hegelund 12 Mark 4 Sk. paa Regnskab for nogle af disse Mænd. Det bliver ialt 15.

I Nørre Herred var der i Lyby Sogn 11 Bønder og Krontjenere, i Dalsgaard 10,¹⁾ i Øster Lyby 5, deraf en 8 Sk. og 3 hver 4 Sk., i Grønning Sogn: Vester Grønning 3, Tordal 1, Jebjærg 2, Rybjærg 3, Hestbæk 4, Rybjærg 10, deraf de 2 tilsammen 2 Mk., de har vel boet paa en Gaard, Tise 1, som gav 6 Sk. Det bliver 50 Bønder og Krontjenere i Nørre Herred.

I Harre Herred fandtes følgende Bønder og Krontjenere: Sæby Sogn, Grynnerup 6, Holmgaard 2, Sæby 1, Risum 11, Torum 3, Kjærgaard 6, deraf de 2 tilsammen 2½ Mark 1½ Sk. og de 2 hver 6 Sk., Aagaard 1, Tovstrup 6, Hovgaard 9,²⁾ for den ene er intet Beløb anført, Roslev 2, Hjerck 14, Nautrup 15, Harre 1, Krogsgaard 6.³⁾ Det bliver ialt 83.

Det samlede Antal Bønder og Krontjenere i alle 4 Herreder bliver altsaa 239. Men hertil maa lægges det Skarpenbergske Gods i Salling, som var pantsat til Her Niels Høg og synes at være opført blandt det Gods, som han selv betalte Skat af, Landgilden af dette Gods blev vel opkrævet af hans egen Foged og ikke af Fogeden paa Skivehus. Godset bestod 1531 af 4 Gaarde i Hjerck, 2 i Nautrup, 4 i Vium, 4 i Harre, 2 øde Gaardsejer i Glynge, 1 Gaard i Otting, 1 i Aal-

1) Var 1688 en Gaard i Lyby Sogn.

2) Var en Gaard i Tovstrup Sogn.

3) Var en Gaard i Harre Sogn.

bæk, 1 i Nesbæk i Rødding Herred, 1 i Grove, 1 i Frammerslev, 1 i Nesbæk i Hindborg Herred foruden 9 Gaarde i Fjends Herred. Det bliver 22 Gaarde i Salling. Endvidere maa vist Gaardene i Vinde og Lund i Skive Sogn være udeladt. I Vinde nævnes 1525 8 Gaarde, i en Jordebog fra 1570—80 12 Gaarde og i Matriklen 1662 ligesaa 12 Gaarde, der alle tilhørte Kronen. I Lund nævnes 1525 ingen Gaarde under Kronen, i 1570—80 2 og i Matriklen 1662 3 Gaarde til Skivehus, desuden blev en Gaard her 1585 mageskiftet bort til Peder Munk. Der var 1662 i Lund ialt 6 hele og halve Gaarde samt Bol.

Om Kronens Tjenere og Selvejerne og deres Afgifter faar man Underretning af en Jordebog fra c. 1525 over en Del af Kronens Len, hvorimellem ogsaa er Skivehus Len.¹⁾

I Harre Herred var der følgende Fæstegaarde: Krogsgaard i Harre Sogn, i Nautrup 1 og Skyndergaard, i Glynge 1 og Gadegaard, i Grynnerup 2, i Bajlum 1 øde Jord, i Aasted 5 Gaarde, hvoraf den største hed Korsgaard og gav 8 Ørter Korn i Afgift, i Lendum 1 og i Lille Torum 1, det bliver ialt 14 Gaarde og en øde Jord. Naar dettes Antal trækkes fra det samlede Tal fra 1524, faar man, at der 1524 har været c. 69 Selvejere i Herredet. I Jordebogen fra 1525 anføres c. 73 Afgifter med Leding, men heraf var nogle øde Jorder.

I Hindborg Herred var 1525 følgende Fæstegaarde: Hem 2, Hvidbjerg 1, Hindborg 4 og Horskjærgaard, Brøndum 2, Grove 2, Volling Sogn 4, Otting Sogn 2, Nestild 5, Ej skjær 1, Trudstrup 2, Øxenvad 1, Dølby 2, Vind 8. Det bliver ialt 37 Gaarde. Trækkes dette An-

¹⁾ D. Kanc. Div. [1481—1571 C.]. Nr. 50. Register paa kongeligt Gods og Rente (c. 1525), samlet af Klavs Gjordsen.

tal med Undtagelse af 8 Gaarde i Vind fra de 91 Bønder og Krontjenere i 1524, faar man, at der var 62 Selvejere i Herredet. I 1525 var der 39 Afgifter med Leding samt 23 Mand, der tilsammen gav 3 Lødemark, hvilke vel ogsaa var Selvejere.

I Rødding Herred var der 1525 kun 2 Fæstegaarde, nemlig en i Gust og en i Andrup, denne sidste var en større Gaard, der i Landgilde gav 2 Pund Smør, 12 Ørter Korn og Skovsvin. I dette Herred skulde der 1524 altsaa have været 13 Selvejere. Imidlertid var der 1524 i Andrup 4 Beboere, saa Bøndernes Antal kan dog ikke være mere end 10. I 1525 var her 14 Afgifter med Leding.

I Nørre Herred var der 1525 følgende Fæstegaarde: Vester Lyby 1, Vester Grønning 1, Tordal 1, Flovtrup 1, Grettrup 1 og i Tise Sogn 1, ialt 6. I 1524 var her 50 Bønder og Krontjenere, de førstes Antal skulde altsaa være 44. I 1525 var her c. 55 Afgifter med Leding.

For hele Salling bliver Antallet af Kronens Fæstegaarde 1525 59,¹⁾ altsaa Antallet af Bønder 1524 188. I 1525 var der c. 204 Ledingsafgifter.

Det var altsaa ikke saa faa Selvejere, der fandtes i Salling, og flere end andetsteds. Men Statistik kan undertiden være en mærkelig Videnskab. En Selvejergaard var 1524 en Gaard, der ikke ejedes af Kronen eller de privilegerede Stænder. Derimod forlangtes det ikke, at Ejeren selv skulde drive den, han kunde godt overlade den til en anden, der saa svarede ham Afgift. Dette var ogsaa Tilfældet i den øvrige Del af Landet, men i Salling var dette Forhold 1525 særlig udpræget, idet en Mand ofte ejede mange Gaarde. I Jordebogen fra 1525 nævnes først 2 Gaarde i Øster

¹⁾ Heri 8 Gaarde i Vinde, som ikke nævnes 1524.

Lyby og 5 i Vester Lyby med deres Afgifter, derefter tilføjes: »Disse forn. 7 Gaarde giver alle 1 Td. Smør og er alt Nis Brons Gods«, denne boede paa den første af disse Gaarde. Dernæst nævnes 5 Gaarde, om hvilken det hedder: »Disse forn. 5 Gaarde er Jens Laustsens Gods og giver $\frac{1}{2}$ Td. Smør.« Flere lignende Storbønder nævnes, selv om der ogsaa var Gaarde, der maa antages at være drevne af Ejeren.

Selvejerbønderne var ikke ligeligt fordelt, færrest var der i Rødding Herred, flest i Harre Herred. Dog var der i Lyby Sogn i Nørre Herred endnu 1651 30 Ejendomme, der ydede Leding, nemlig 6 i Øster Lyby, 9 i Vester Lyby, 1 i Kvistgaard, 1 i Dalsgaard og 13 i Bostrup. I Oddense Sogn i Hindborg Herred, der ligger vest for Lyby Sogn, var der samme Aar 28, deraf 11 i Frammerslev.

Man ved meget lidt om, hvorledes Kronen har faaet det Gods, som den havde i Salling. Ifølge Kong Valdemars Jordebog var Skive Kongelev. Skivegaard er med sit Tillingende i Kongens Jordebog ansat til 40 Mark Guld, Kongens Indtægt af den var 20 Mark Sølv. Kongen ejede desuden 13 Mark Guld i Brøndum, her havde han 1525 2 Gaarde i samme Sogn. Af Nørre Herred var Kongens Indtægt 10 Mark Sølv, af Harre Herred 20 Mark Penge. For de to søndre Herreder angives ingen Indtægt, maaske har de hørt under Skivegaard, medens de 2 nordre har været særlig bortforlenet. En Trediedel af Skive blev 1327 tildømt Erik Valdemarsøn af Sverige som Mødrearv. Maaske er det dette Gods eller en Del af det, som Her Peder Munk af Holbæk (i Rougsø Herred) 23. Maj 1367, da Kongen holdt Retterting i Skive, tilskødede Valdemar Atterdag; det bestod af 3 Gaarde i Nørre Vind og 1 i Skiuelund.¹⁾

¹⁾ Repert. Nr. 2819.

En Gaard i Torp i Haasum Sogn, der gav $\frac{1}{2}$ Td. Smør, 4 Ørter Rug, 4 Ørter Byg og 4 Ørter Havre i Landgilde, fik Tyge Krabbe 10. September 1511 af Kong Hans. Denne skal ogsaa have tilskødet Her Niels Høg til Eskjær Sønder og Nørre Skovshoved i Resen Sogn, hvoraf senere Hovedgaarden Krabbesholm blev oprettet.

Bispegodset. Skatten af dette er vel ikke blevet opkrævet af Morten Hegelund, siden han ikke har indført det i sit Regnskab. Efter et andet Skatte-regnskab fra 1524, hvorefter 20 Mand gav 30 Mark i Skat, havde Bispen i Viborg følgende Tjenere: Spøttrup Birk 64 Mand, Rødding Herred 21, Hindborg Herred 24, Harre Herred 28, Nørre Herred 28, altsaa ialt 165. Hvor Godset laa fremgaar af en Jordebog for Hald Len fra 1541. I den er ikke alene indført det Gods, som laa til Bispestolen, men ogsaa det Kirke- og andet Gods, hvoraf Biskoppen havde Herligheden, Havre og Skovsvin; der er næppe sket større Forandringer i Tiden fra 1524 til 1541.

I Hindborg Herred havde Biskoppen i Otting Sogn 5 Afgifter, hvoraf de 4 var Herlighed, i Hindborg Sogn 2 Herlighedsafgifter, i Dølby Sogn Herligheden af en Gaard i Resen og Landgilden af 3 Gaarde, hvoraf de 2 laa i Tolstrup, i Hem Sogn havde Bispen Herligheden af 2 Gaarde og Landgilden af 4 lige store Gaarde i Krarup, i denne By fik han 1489 Skøde paa 3 Gaarde af Poul Laxmand.

I Brøndum Sogn havde Bispen Herligheden af 4 Gaarde og 1 Harbopund Smør af en femte, samt Landgilden af Groveholm, i Volling Sogn havde han Herligheden af 2 Kirkegaarde. Det bliver ialt 25 Afgifter, hvoraf de 15 alene er Herlighed.

I Harre Herred havde Biskoppen i Vium Herlig-

heden af 3 Gaarde og Landgilden af 5, i Harre Herligheden af 2 Gaarde, i Roslev Herligheden af 2 og Landgilden af 1, samt Dalmølle, som Biskoppen fik 1445 af Morten Krabbe. I Navtrup Sogn havde han Herligheden af en Gaard og Landgilden af 2, i Sæby Sogn Landgilden af en og Herligheden af en, i Torum Sogn Landgilden af en og Herligheden af 3 Gaarde, derimellem Torumbaard. Det bliver ialt 22 Afgifter og 1 Mølle, af disse er de 12 Herlighed.

I Nørre Herred havde Biskoppen i Rybjærg Sogn Herligheden af 2 Gaarde og Landgilden af en, i Selde Sogn Herligheden af 5 Gaarde og Landgilden af en, i Junget Sogn Herligheden af 2 Gaarde.

I Lyby Sogn Herligheden af en Gaard og Landgilden af 2 Gaarde samt Hagens Mølle i Resen Sogn, som Bispen 1489 fik Skøde paa af Poul Laxmand. Det bliver 14 Afgifter og en Mølle, heraf var de 10 Herlighed.

I Rødding Herred havde Bispen i Vejby Herligheden af 3 Gaarde, i Lem Herligheden af 2 Gaarde og Landgilden af en i Vester Lem, i Haasum Sogn Herligheden af 2, i Balling Sogn Herligheden af 4 Gaarde og Landgilden af Næsbækgaard, som Bispen fik 1423 af Niels Bratze, i Ramsing Herligheden af 4 Gaarde og i Lime Landgilden af 3 Gaarde, som vel er de 3 Gaarde i Vayum (Vadum), som Biskop Erik Kaas 1516 fik af Tyge Krabbe. Det bliver ialt 20 Afgifter, heraf er de 15 Herlighed. Biskoppen ejede desuden de 2 Sogne Rødding og Krejbjærg med alle deres Gaarde samt Vium, Over, Næsbæk og Ny Mølle. I Rødding Sogn var 1541 36 Gaarde og i Krejbjærg Sogn 40 Gaarde. I Rødding Sogn ligger Gaarden Spøttrup, som Biskoppen 1404 fik Skøde- og Gavebrev paa af Her Johan Skarpenberg,¹⁾ som vel har arvet den efter sin Morfader

¹⁾ æ. d. Archiv-Reg. II, 348.

Niels Bugge, som 13.3 fik Skøde paa alt det Gods i Rødding, som Her Christen Knudsen havde faaet med sin Hustru Kirsten.¹⁾ Hvorledes Biskoppen har faaet Krejbjærg Sogn, er ubekendt. Det er mærkeligt at finde 2 Sogne, som endog ligger ved Siden af hinanden, der helt ejes af samme Mand. Hele det øvrige Salling med Undtagelse af Skive og Resen Sogne var derimod delt imellem mange forskellige Ejere. Formodentlig har i alt Fald Krejbjærg Sogn fra gammel Tid af hørt til Bispestolen, denne ejede forøvrigt uden for disse 2 Sogne ikke meget Gods i Salling, og det, den ejede, var mest erhvervet i temmelig sen Tid.

Biskoppen i Viborg havde Patronat til Oddense og Otting Sognekald.²⁾

Domkapitlet i Viborg fik efterhaanden en Del Gods i Salling; i Regnskabet anføres følgende om dets Tjenere og deres Skat: Mester Niels, Cantor i Viborg, antvortede 34 Mark 4 Sk. for nogle af hans Tjenere paa Fur. Mester Anders Skovgaard betalte paa Mester Niels's Vegne 33 Mark for de andre Tjenere paa Fur. Mester Anders Skovgaard betalte for 10 Tjenere paa Fur, den ene gav dog intet, 27 Mark, samt i Kolding 24½ Mark 4 Sk. for hans andre Tjenere paa Øen, samt 15 Mark for Fur Kirke. Paa Øen var 1688 43 Gaarde. Kapitlet havde fra gammel Tid af Gods her, alt 1279 havde det en Proces om det.³⁾ Senere fik det mere og mere, tilsidst blev det Ejer af hele Øen, da Fru Maren, Ridderen Jens Michelsens Datter 1410 skænkede sin Hovedgaard Lundegaard med Gods til Viborg Domkapitel.⁴⁾ Godset var delt mellem Ærke-

¹⁾ æ. d. Archiv-Reg. II, 348.

²⁾ Diplom. Viborg. S. 113 ff.

³⁾ Repert. Nr. 450.

⁴⁾ Dipl. Viborg. S. 21.

deggen, som 1524 hed Anders Skovgaard, og Cantoren, som da hed Niels Friis.

De menige Kanniker havde ogsaa Gods i Salling. Her Kjeld Olufsen, der 1518 var Kannik i Viborg, havde 2 Tjenere i Otting. I Rødding Herred havde Kapitlet følgende Tjenere: Sinding 1, Smedemark 9,¹⁾ Vejbyvad 1, Balling 5, Nytttrup 1. Mester Splid, der maa være Splid Fasti, Kannik i Viborg, havde følgende Tjenere: 3 uden Stedangivelse, Limgaard 1, Sønderhede 1, Hærup 3, Fomsing 2, Hedegaard 1, Nørlem 1. Her Jakob i Viborg havde 2 Tjenere i Rybjærg, som vel ogsaa hørte under Kapitlet. Dette havde i Harre Herred 2 Tjenere i Harre, 3 i Navtrup, 1 i Torum og 1 i Bostrup. Det bliver ialt 40 Tjenere foruden dem paa Fur.

To af Kapitlets Præbender var opnævnte efter Byer i Salling, nemlig Lime og Modbæk Præbender. Til Lime Præbende hørte 1440 Gods i Lime, Aalbæk, Lem, Ramsing, Hedegaard og Vraa,²⁾ endvidere hørte Kirken i Lime til dette Præbende. Det var dette Præbende, som Mester Splid havde. Til Modbæk Præbende, der havde Navn af Øster Modbæk i Torum Sogn, der 1664 hørte til Viborg Skole, hørte 1440 Gods i Modbæk, Dalstrup, Bysted, Nittrup, Nestild, Grinderslev samt i Lolstrup i Nørlyng Herred. Præbendet kaldtes ogsaa Lolstrup Præbende.

Viborg Domkirke havde 1660 noget Gods i Salling, nemlig 4 Bol, 1 Gadehus i Nørre Herred, 1 Bol i Hindborg Herred og 3 Gaarde i Rødding Herred, det nævnes ikke 1524, men muligvis er det indbefattet under Bispens eller Kapitlets Gods. Bilgrav i Balling Sogn

¹⁾ Smedemark var 1688 kun 3 Gaarde.

²⁾ Pontoppidan: Ann. eccl. dan. 2, 577.

hørte 1487 til Domkirken, hvortil Gaarden ogsaa hørte 1662.

Præstegildet i Salling havde 1524 en Tjener i Hem, der dog kun gav 6 Sk. i Skat.

Estvad Kirke havde 1 Tjener i Hem.

Klostergods. I Salling laa alene Grinderslev Kloster, der var for regelbundne Munke af Augustinerordenen, det omtales første Gang 1176. Det vides ikke, hvem der har stiftet det, men det stod i et vist Afhængighedsforhold til Biskoppen i Viborg. Det var ikke noget særligt rigt Kloster, det ejede ikke engang hele Grinderslev By, hvor der dog kun var 7 Gaarde. Dets Godshistorie er fuldstændig ubekendt. I 1540 havde det følgende Indtægt af Landgilde: 22 Mark Penge, 100 Tdr. Rug, 76 Tdr. Byg, 36 Tdr. Havre, 4 Tdr. Smør, 29 Svin, 1 Faar, 28 Lam, 28 Gæs, 50 Høns, 120 Snese Aal og 28 Skovvogne.¹⁾

I 1524 betalte Prioeren 30 Mark for 20 Klosters Tjenere i Nørre Herred, men det angives ikke, hvor de boede. I de andre Herreder nævnes ingen Tjenere. Klosteret blev 25. September 1581 tilskødet Christoffer Lykke,¹⁾ og da medfulgte følgende Gods: I Grinderslev By 5 Gaarde, 1 Bolsjord i Breum Mark, der brugtes til den ene Gaard, 1 Bol, i Breum 3 Gaarde, i Rerup 2 Gaarde, en Gaard, kaldet Breumfodgaard, Hee Bol, i Mogenstrup 1 Gaard og 1 Bol, Rusted Mølle, i Jebjerg 4 Gaarde, i Nannerup 3, i Tustrup 2, i Tovstrup 1, i Øster Grønning 2, i Vester Grønning 1 Gaard, Lyby Mølle, i Rybjærg 1 Gaard og 1 Bol, i Nestild 1 Gaard, i Øxenvad 1 Bol, i Hjerck Sogn 1 Bol og i Roslev 1 Gaard, det bliver ialt 28 Gaarde, 6 Bol

¹⁾ Erslev: Danmarks Len og Lensmænd i det sextende Aarhundrede. S. 172 f.

²⁾ Kronens Skøder I, 248.

og 1 Bolsjord samt 2 Møller, desuden fik han en Gaard i Alsted paa Mors.

Der var ikke saa faa Klostre udenfor Salling, der ejede Gods her. Til det nærliggende Ørslev Kloster i Fjends Herred nævnes hverken 1524 eller senere noget Gods, derimod havde *Stubber Kloster* i Ginding Herred 1524 følgende Tjenere: Hem 1, Dølby 2, Oppeby 1, Sønder Lem 1, Nør Lem 1, Vester Grønning 3, Ustrupgaard 1, Torp 1, Grinderslev 1 og Grønning 2. Det bliver ialt 14. Da Klostret 6. Marts 1547 blev tilskødet Iver Juel, var der mellem dets Gods 14 Gaarde og 1 øde Byggested i Salling, dog er Ustrupgaard da kun regnet for 1 Gaard.¹⁾ Antallet er altsaa omtrent det samme, men Gaardene laa tildels i andre Byer, i 1524 var der 3 Gaarde i Rødding Herred, i 1547 ingen, men derimod 1 Bol i Svøb i Harre Herred.

Asmild Kloster i Nørlyng Herred nævnes ikke 1524, men det maa have ejet Gods her, thi 27. Juli 1546 fik Iver Krabbe til Østergaard af dets Gods: Sæbygaard med Mølle, 2 Gaarde i Hørbuske, 3 i Torp og 2 i Aasted, til Gengæld fik Klosteret 11 andre Gaarde i Salling.

Vitskøl Kloster i Slet Herred nævnes ikke 1524, men 13. Juni 1563 fik Otto Brahe til Knudstrup af dette Klosters Gods 4 Gaarde, 2 Bol og 2 Gadehuse i Junget Sogn.

Vestervig Kloster ejede ifølge en Jordebog fra 1612 —13 Gaarden Skyldal i Vile Sogn.

St. Hans Kloster i Viborg havde 1524 en Tjener i Øster Lyby og en i Gamstrup. Af en Registratur ses det, at det ogsaa har ejet Roslev Mølle, som det 1445 fik tilskødet af Morten Krabbe. Det fik 1448 af Erik Nielsen (Rotfeldt) til Bratskov Skøde paa 5 Gaarde

¹⁾ Kronens Skøder I, 31.

i Salling og 1 paa Hannes, hvilke dog skulde indløses fra Dueholm Kloster, som havde dem i Pant.¹⁾

Dueholm Kloster. Prioren i Nykøbing havde 1524 2 Tjenere i Oddense. Af Klosters Diplomatarium og en Jordebog fra 1614—15 fremgaar det imidlertid, at det maa have ejet meget mere Gods i Salling. I 1614 havde det 23 Gaarde i Salling, nemlig 8 i Sæby Sogn, 3 i Nautrup Sogn, 5 i Vile Sogn, 3 i Harre Sogn, 1 i Hjerck Sogn og 2 i Oddense Sogn og 1 i Nesbæk i Balling Sogn. Disse Gaarde havde det faaet af forskellige adelige Mænd og Kvinder. Saaledes gav Hr. Niels Krabbe det, foruden en Mølle paa Mors, Over og Neder Sønderup, et Bol i Harre og en Gaard i Bajlum. Den nyadlede Jens Poulsen gav 1453 i sit Testamente en Gaard i Andrup, Blesberghgaard og Thræbensgaard i Ramsing Sogn til Klosteret, de to sidste Gaarde er dog senere forsvundne og maaske lagt under Bustrup. Morten Krabbe, som ejede denne Gaard, gav 1462 Klosteret en Gaard i Vile, og Fru Else Globsdatter af Todbøl, gift med Ridderen Jens Skram, gav 1424 en Gaard i Grynnerup i Sæby Sogn, som hun havde arvet efter sin Moder; i denne By (Grynnerup) ejede Klosteret siden 5 Gaarde.²⁾

Mariager Kloster nævnes ikke 1524. I en Jordebog fra 1584 nævnes kun 3 Gaarde her, liggende i Jebjærg, Vium og Hinnerup. Af en Registratur i Danske Magazin³⁾ fremgaar dog, at det maa have ejet 2—3 eller flere Gaarde til.

Hospitalet i Viborg ejede 1660 6 Gaarde i Salling, nemlig: Brøndum 2, Hem 2, Lille Torum 1, Øster

¹⁾ Dueholm Dipl. S. 4.

²⁾ Dueholms Dipl. 65.

³⁾ 1 R. 6 B. S. 65 ff.

Lyby 1 og havde tidligere ejet en Gaard i Haasum, som 1633 blev mageskiftet bort til Mogens Høg.

Helligaandsklosteret i Aalborg fik 9. Juni 1452 af Bodil Wolfsdatter, Morten Surs Efterleverske, 2 Gaarde i Øster Grønning i Nørre Herred. De nævnes ikke 1524.¹⁾

Adelsgoods. En Del adelige Slægter ejede Gods i Salling, enkelte fra gammel Tid af. Slægtsnavnet, som ikke engang alle adelige havde, er ikke altid anført, der kan maaske i enkelte Tilfælde være Tvivl om, til hvilken Slægt vedkommende hørte. I det følgende anføres disse i alfabetisk Rækkefølge.

Brok. Brock i Skodborg havde 2 Tjenere i Hem; han maa være Asser Brok, Lensmand paa Skodborg og Hundsbæk, død c. 1525. Han hørte til en temmelig ubekendt Slægt, hans Hustru hed Mette Marcusdatter.

Dyre. Til denne Slægt hørte Iver Clausen til Sø paa Mors, hvis Arvinger havde 5 Tjenere i Selde. Til en Gren af denne Slægt, som havde antaget Navnet Lunge, hørte Her Ove Vincentii, Ejer af Tirsbæk ved Vejle, død 1545. Han havde 4 Tjenere i Selde, 1 i Kjeldgaard, 3 i Flavtrup og 2 i Kjærgaard, alle i Selde Sogn. Da de to Mænd er i nær Slægt med hinanden, Her Oves Fader var Fætter til Iver Clausen, og da Godset ligger samlet, kan det tænkes, at det engang har udgjort et samlet Gods, men herom vides dog ikke noget. Deres fælles Farfader var Iver Lagesen til Staby og Tirsbæk, han var vist gift med en Skeel, men af en Gren af denne Slægt, som ikke havde noget med Salling at gøre. Kjeldgaard, hvoraf Skatten var 2 Mark 2 Sk., ikke meget mere end af en Bondegaard, siges ellers at have været en Herregaard til-

¹⁾ Lindbæk og Stemann, De danske Helligaandsklostre, Dipl. S. 20 f.

hørende Biskoppen i Viborg, dette kan ikke være rigtigt. Først senere maa den være blevet en Herregaard, der 1578 ejedes af Ove Juul, en Dattersøn af Her Ove.

Fasti. Til denne Slægt hørte Fru Ingeborg af Strandet i Ørum Sogn i Fjends Herred, der havde 1 Tjener i Otting. Hun var Datter af Erik Christiensen af Slægten Fasti til Voldbjærg og Enke efter Bertel Kaas, der havde ejet Nørgaard.

Til denne Slægt hørte ogsaa Palle Splid, der havde 1 Tjener i Roslev og 2 i Torum. Han, der ejede Mindstrup i Nørvang Herred, var gift med Helvig Krabbe, Datter af Mogens Krabbe til Bustrup, med hende har han vel faaet Gaardene.

Friis. Fru Ell i Damsgaard havde 1 Tjener i Svinggaardsted, 1 i Lem og 1 i Albæk. Hun maa være Eline Pedersdatter Friis (af Haraldskjær), Enke efter Mogens Thomsen (Mur-)Kaas af Damsgaard, død c. 1521. Hans Fader Thomas Jensen Kaas havde ejet Herregaarden Kaas.

Glob. Fra Vellumgaard i Haasum Sogn fik Morten Hegelund intet Register, men han antog, at der til Gaarden hørte 4 Tjenere i Rødding Herred. Denne Gaard ejedes 1519 af Her Albrecht Glob, der nævnes sidste Gang dette Aar, og derefter af hans Sønner Oluf og Melchior Glob. Hans Fader Oluf Pedersen havde faaet Gaarden med sin Hustru Anne, Datter af Anders Skeel til Hegnet, hvis første Hustru Kirsten Nielsdatter Krag var Enke efter Peder Hase til Vellumgaard, som han skrev sig til 1413.¹⁾ Dennes Fader Niels Hase skal ogsaa have ejet Gaarden.

Gyldenstjerne. Til denne Slægt hørte Knud Persen, der ejede en stor Del Gaarde, særlig i Nørre Herred, thi han maa være Knud Pedersen Gyldenstjerne til

¹⁾ Ducholms Dipl. S. 75.

Tim, der døde 1552. Han havde følgende Tjenere: Torp 2, Vejsmark 1, Gretteup 5, Tise 11, Bjerregaard 2, Grønning 1 og Hedegaard 3; desuden i Hindborg Herred 1 Bol i Otting og 2 Gaarde i Brøndum, ialt 28. Hvorledes han er kommen i Besiddelse af dette Gods, ved man ikke, i Skiftet 1463 efter Farfaderen Niels Eriksen til Tim¹⁾ nævnes ikke Gods i Salling. Slægten har dog engang ejet Gods her og det i Nabo-sognet, idet Her Jep Nielsen, muligvis en Broder til Knud Pedersens ældste kendte Stamfader Marsken Erik Nielsen, 1328 skriver sig til Æskjær,²⁾ som maaske er Nabogaarden Eskjær i Grinderslev Sogn. En Søn af Jep Nielsen var maaske den Her Niels Jepsen, som nogle Gange sættes i Forbindelse med en Gaard Elkjær, som maaske er samme Gaard som Eskjær. Der er dog 2 Gaarde i Vendsyssel, som bærer dette Navn, dog synes Niels Jepsen at have særlig Tilknytning til Vestjylland, to af hans Døtre blev gifte i Harsyssel, en tredie med Rigild Puge af Alstrup, der ejede Gods i Fjends Herred, som han 1407 gav til Viborg Bispedømme for at der kunde blive læst Messer for ham og hans Hustrus Sjæle.³⁾ Ogsaa nogle af de ældste Medlemmer af Familien Banner skrev sig ifølge Familietraditionerne til Elkjær, deres Efterkommere ejede senere Eskjær.

Muligvis har noget Gods i Salling hørt til Estvadgaard i Ginding Herred, der 1524 tilhørte Her Oluf Pedersen Gyldenstjernes Børn og Arvinger. Biskop Niels Stygge blev saaledes af ham 1499 tilskødet en Gaard i Næsbæk og en i Volling, dog med Ret til

¹⁾ Repert. Ny R. 1596.

²⁾ Repert. Nr. 1514, 1515.

³⁾ Repert. Nr. 4887.

Genkøb. Senere hørte ikke saa faa Gaarde i Salling under Estvadgaard, i 1614 saaledes 28.¹⁾

Harbou. Til denne Slægt hørte Mogens Jensen (til Sindinggaard i Hammerum Herred), der havde 3 Tjenere i Grinderslev, Hestbæk og Rybjærg i Nørre Herred. Han har maaske ogsaa haft Part i Nørgaard, som hans Hustru Edel Bertelsdatter (Sparre-) Kaas skrev sig til. Hendes Fader Bertel Kaas til Nørgaard ejede 1477 denne Gaard.

Hvas. Jens Hvas betalte 12 Mark for hans Tjenere, »som sidder ved Kaas«, andre nævnes ikke. Gaarden havde han faaet efter Faderen Christen Hvas eller efter Morfaderen Thomas Jensen (Mur-) Kaas, der levede endnu 1508. Han var 1460 blevet tildømt Kaas som Arv efter sin Svigerfader Jens (Sparre-) Kaas, der 1408 ejede Gaarden, og hvis Forfædre ogsaa havde ejet den.

Af samme Slægt er der Niels Hvas af Salling, der nævnes 1390—1427, han er muligvis en Søn af den Peder »Hughatz«, hvilket Navn vel maa læses som Hvas, der 1375 var tilstede i Lyby Kirke.

Høg (De gamle Høger). Til denne Familie hørte Fru Kirsten af Tanderup i Thy, som havde 2 Tjenere i Vester Lem, Hostrup Mølle og 2 andre Tjenere (i Hostrup?). Hun var Datter af Bo Høg til Tanderup og Enke efter Niels Krabbe. Han, og vel hans Enke med, ejede Kjærgaardsholm og Hostrup. Den første af disse 2 Gaarde skal ifølge et Stokkenævn fra 1502 af Rødding Herreds Ting havde tilhørt Fru Soffy Bosdatter, hendes Søn Henrik Eriksen, dennes Enke Fru Karen Nielsdatter Krabbe af Hostrup og derefter hendes Brodersøn Niels Krabbe.²⁾ Fru Kirstens Fader Bo

¹⁾ O. Nielsen, Hjerm og Ginding Herreder. S. 510.

²⁾ Repert. Ny R. Nr. 9750.

Høg var Sønnesøn af den Her Bo Høg, der 1367 solgte Ørum til Kongen og vel ogsaa er den Her Bo Høg, der 1375 var tilstede i Lyby Kirke. Den forhen omtalte Fru Soffy Bosdatter er maaske hans Datter.

Høg (De nye Høger). Til denne Slægt, der var en Gren af Familien Banner, hørte Her Niels Høg, død 1524, gift med Karen Stensdatter Gøye, som overlevede ham, hvorfor hendes Navn ogsaa anføres ved en Del af Godset. Han var Sallings største Godsejer, havde desuden ikke alene det Skarpenbergske Gods, men ogsaa Skivehus Len, hvorover han var Lensmand, i Pant. Desuden ejede han en stor Del Gods uden for Salling, af hvilket Skatten ogsaa blev betalt til Morten Hege-
lund. Fru Karen Høg havde i Hindborg Herred følgende Tjenere: Resen 9, Røgild 9,¹⁾ Dølbyvad 2, Dølby 3, Trustrup 2, Næsbæk 3, Grove 2, Hem 3. I Rødding Herred: Oppeby 1, Aalbæk 3. I Nørre Herred specificeres de ikke, Enken betalte 20 Mark for Gaardsæderne til Eskjær og 27 Mark for 18 andre Tjenere i Herredet. I Harre Herred havde Niels Høg disse Tjenere: Navtrup 1, Vile 3, Vium 4, Hjerk 1, Glynge 1, Bajlumgaard 2, hvoraf den ene gav 3 Mark, den anden 10 Sk., Harregaard 2, der tilsammen gav 4 Mark, Roslev 1, Vestergaard 2, Hjerk 2, Hinnerup 1, Risum 1, Navtrup 2, »Kaanbierig« 1, Bajlum 2, Glynge 1, Torum 7. Det bliver ialt 89 Tjenere foruden Gaardsæderne til Eskjær. Men herunder er, som foran omtalt, indbefattet det Skarpenbergske Gods, der kun var Pantegods og som 1531 bestod af 22 Gaarde i Salling.

Her Niels Høg havde overtaget Eskjær Hovedgaard efter sin Fader Her Peder Nielsen Høg til Eskjær. Niels Høg fik 25. Maj 1501 paa Nørre Herreds Ting et Tingsvidne af 24 Mand, der vidnede, at Eskjær, Fogel-

¹⁾ Røgild var 1688 kun en Gaard i Resen Sogn.

kier og Saltbek Mølle havde været i Her Per Høgs Væрге, saa længe han levede, og at Her Niels Høg har det endnu alt i Væрге, og at det havde været i Her Niels Høgs Forældres Væрге, saa længe de kunde mindes eller som de havde hørt af Fader og Forældre eller nogen Mand, »ukært, førend nu Peder Nielsens Børn kærede paa Jorden i de Marker«.¹)

Eskjær maa altsaa have været i Familiens Besiddelse i henved Hundrede Aar. Peder Høg var en Søn af Niels Eriksen (Banner), der var gift med Sophie Pedersdatter af de gamle Høger. Af Slægten Banner nævnes flere, dog vist kun i Slægtebøgerne til Elkjær, saaledes Brune Erik, der levede 1330; han og Bugge Nielsen til Hegnet, Niels Bugges Fader, berettes at have dræbt hinanden i Tvekamp ved Lyby Kirke.

En Fætter til Niels Høg, men ikke saa rig som han, var Niels Eskildsen Høg, gift med Kirsten Jensdatter (Viffert), der 1549 boede i Dyrup. Deres Datter Kirsten var gift med Mads Jensen Skade. En af disse 2 Kvinder maa være den Fru Kirsten i Filshave (i Grønning Sogn), der 1524 havde 6 Tjenere i Øster Grønning. Det var dog vist kun smaa Ejendomme de havde, det højeste nogen af dem gav i Skat var 14 Sk. Filshave blev forøvrigt 1517 fradømt hende og tildømt Her Niels Høg.

Juel. Til denne Slægt hører vel Kjeld Iversen, der havde 2 Tjenere i Nørre Herred, hvor angives ikke.

I Hindborg Herred ejede han 1514 2 Gaarde i Tolstrup, som han dette Aar pantsatte og 1526 solgte til Biskop Erik Kaas. Kjeld Juel var 1524 Ejer af Astrup i Grinderslev Sogn og Søn af Iver Juel, der 29. August 1467 ved Mageskifte med sin Svoger Erik Vesteni fik dennes Gods i Salling, nemlig 2 Gaarde i Hegnet

¹) Repert. Ny R. Nr. 9368.

i Tise Sogn og en Gaard i Astrup; denne var beboet af en Bonde, og dens Landgilde var 6 Ørter Korn og 2 Ask Smør.¹⁾ Iver Juel var gift med en Datter af Laurids Vesteni, der var gift med en Datter af Stig Munk til Nørgaard.

Til denne Slægt hører vel ogsaa Fru Margrethe i Astrup, der havde 2 Tjenere i Hegnet i Nørre Herred, samt desuden en i Otting, en i Dølby og 4 i Øxenvad. Da hun ejer de 2 Gaarde i Hegnet, flere var der ikke i Byen, som Iver Juel fik 1467, er hun vel den Datter af ham, der først var gift med Niels Christensen Tornekrannds til Kyø og siden med Niels Posse. Under Hindsted Herred nævnes en Fru Margrethe *til* Astrup, og ved Undersøgelsen af Ejendomsforholdene i dette Herred har jeg antaget hende for en Søster til Munk Jensen (Munk) til Visborg og Astrup for Byen af samme Navn i dette Herred. Hun maa sikkert være en anden Fru Margrethe, der hørte hjemme i den nævnte By, hvor hun ejede nogle Gaardsæder, og hvor der altsaa rimeligvis har ligget en Herregaard.

Kaas (Sparre-). Til denne Slægt maa Fru Anne i Skovgaard have hørt, hvis dermed menes Skovgaard i Sønderhald Herred, der ejedes af Erik Lykke, gift med Anne Kaas. Hun, der var en Datter af Bertel Kaas til Nørgaard, havde følgende Tjenere: Øxenvad 1, Hvidbjærg 3, Ryttrup 1, Volling 1, Roslev 2, Lyby 1, Torum 4, Roslev 2, Lund 1, ialt 16. Hun har vel ogsaa haft Part i Nørgaard. Denne Gaard ejedes 1517 af hendes Broder Iver, men da han ikke nævnes senere og ej heller i Skatteregistret fra 1524, er han vel død ung. En Søster var gift med Mogens Jensen Harbou, som tillige med Moderen Ingeborg Fasti er omtalt

¹⁾ Repert. Ny R. Nr. 2299.

foran. Nørgaard blev 1468 tildømt Bertel Kaas,¹⁾ den ejedes 1420²⁾ af Her Stig Munk, der var gift med en Datter af Erik Brune (Banner), der siges at have ejet Elkjær. Han var Søn af den tidligere omtalte Brune Erik til Elkjær, der faldt ved Lyby Kirke. Fra Stig Munk er den vist ved Arv kommet til Bertel Kaas.

Krabbe. I Regnskabet anføres, at Glob betalte 10 Mark for sine Gaardsæder til Østergaard. Han maa altsaa være Glob Krabbe, der ejede denne Gaard. Han havde følgende Tjenere: Aasted 4. Søgaard 1. Desuden Durup 3, Lund 2, Durupgaard 1, Glynge 1, Tøndering 2, Hinnerup 2, alle i Harre Herred. I Hindborg Herred: Dalby 1, Hem 1, Brøndum 1, Volling 1, i Rødding Herred: Sønder Lem 2, Stordal 1, i Nørre Herred: Jebjærg 3. Ialt 26 Tjenere foruden Gaardsæderne. En Brodersøn af Glob var Rigsmarsken Tyge Krabbe til Bustrup, for ham betalte hans Foged 24 Mark for Gaardsæderne til denne Gaard og 28 Mark for 20 Mænd i Rødding Herred. Blandt Godset er vel den store Gaard i Torp, som han 1511 fik Skøde paa af Kongen. Hans Søster Helvig Krabbe er alt omtalt under Familien Fasti. Slægten Krabbe er gammel i Salling og maaske oprindelig hjemhørende der. Niels Mikkelsen Krabbe skrev sig 1406 til Næsum, en Gaard som senere afløstes af Østergaard, men alt hans Fader Mikkell Nielsen Krabbe ejede Gods i Salling, idet han 9. Juni 1359 fik 2 Gaarde i Mykylthornum i Pant.³⁾

Glob, eller som han egentlig hed Lucas Krabbe, havde en Søster Anne, gift med Mogens Mogensen Due. Ved Skiftet 1481⁴⁾ efter Faderen tilfaldt der dem i Arv: 3 Gaarde i Mogenstrup, 1 i Hakkild, 1 i Tøndring,

¹⁾ Repert. Ny R. 2403.

²⁾ æ. d. Archiv-Reg. 2, 352.

³⁾ Repert. Nr. 2570.

⁴⁾ Repert. Ny R. Nr. 4841.

1 i Durup, 2 i Torum, der dog skyldte deres Landgilde til Kirken. Desuden fik de 3 Gaarde i Hjerm Herred. Ialt var Landgilden og Herligheden af dette Gods 41 Ørter 4 Tdr. Korn, 7 Ask 2 Pund Smør. Da der foruden hende var 6 Brødre, har den hele Arv vel udgjort hened 600 Tdr. Landgildehartkorn. Hendes Fader var Her Morten Krabbe til Østergaard. Mads Lykke indværgede 1498 Mogenstrup med Lovhævd.¹⁾ Hun var Enke 1525, men anføres ikke 1524 med noget Gods.

Bustrup ejedes 1454 af Jens Olufsen, hvis Vaaben og Slægt er ubekendt. Han var gift med Maren Nielsdatter Krabbe, som 1457 med sin Mands Tilladelse skødede Gaarden til sin Broder Mogens og sin Søster Karen. Den har formodentlig været hendes Arvegods. Familien har ligeledes, som foran omtalt, ejet Kjærgaardsholm og Hostrup.

Lunge, se Dyre.

Lykke. Her Jakob Lykke havde 5 Tjenere i Selde. Han ejede Skovsbo paa Fyen og var første Gang gift med Helvig Pedersdatter Høg, en Søster til den foran nævnte Her Niels Høg.

Rosenkrantz. Til denne Slægt hørte vel Erik Stygge, der havde 2 Tjenere i Stovby og 5 i Lyby, desuden havde han nogle i Hindborg Herred, som Mogens Hege-lund ikke fik noget Register paa, men han antog, at der var 18 i Herredet. Han var Ejer af Frøslevgaard paa Mors, som han havde faaet ved Ægteskab med Kirsten, en Datter af Jens Frost, der var gift med Ellen, Datter af Stig Munk. Erik Stygge kan have arvet Godset fra ham men ogsaa fra andre, thi ogsaa nogle af hans Hustrus Slægt har ejet Gods i Salling. Hans Hustrus Halvbroder, Jep Kat, skænkede saaledes

¹⁾ Repert. Ny R. Nr. 8670.

1453 Abelgaard i Øster Lyby til Præstebordet i Lyby. Tage Nielsen, en Farbroder til Jens Frost og muligvis Søn af Niels Ebbesen pantsætter 1403 2 Gaarde i Vester Grønning til Johan Skarpenberg.¹⁾

Skeel. Af denne Slægt nævnes 2 Mand, Anders og Lars Skeel, der var Sønner af Albret Skeel til Hegnet. Denne Gaard ejedes af den førstnævnte, der betalte 17½ Mark for Gaardsæderne til den, desuden havde han følgende Tjenere: Haasum 3, Vraa 4, Bostrup 1, Kjeldgaard 2, Hedegaard 2, Rybjærg 12 samt 2 i Egeris i Fjends Herred. For Salling bliver Antallet 24. Lars Skeel havde kun 7 Tjenere, og det angives ikke, hvor de boede. Han ejede Jungetgaard, som han havde arvet efter Faderen. Denne var Søn af Anders Skeel, der havde faaet Hegnet ved Ægteskab med Kirsten Nielsdatter Krag, der tidligere havde været gift med Peder Hase til Vellumgaard. Denne skænkede 1425 Søndergaard i Lyby Sogn til Præstebordet der. Brevet er besejlet af »her Tijdrik, min sogne prest er y Tundring«. ²⁾ Han har formodentlig derfor boet paa Hegnet. Kirsten Krag var Datter af Her Niels Krag og Fru Eline, der var en Datter af Anders Jensen, som vel er den Mand af dette Navn, som 1375 var tilstede i Lyby Kirke. Hans Moders Søster kaldes Fru Bolde af Hegnet. ³⁾ Endnu tidligere siges Niels Bugges Fader at have ejet Hegnet.

Splid, se Fasti.

Stygge. Christen Stygge havde 2 Tjenere i Rybjærg; han ejede Frøstrup i Vester Horne Herred og var anden Gang gift med Maren Bertelsdatter Kaas fra Nørsgaard.

¹⁾ æ. d. Archiv-Reg. 2, 347.

²⁾ Skivebogen 1928, S. 110.

³⁾ Skivebogen 1928. S. 121 ff.

I Middelalderen har naturligvis en Mængde adelige Slægter ejet Gods i Salling, det nedarvedes jo ofte ved Giftermaal fra den ene Slægt til den anden. Men vor Kundskab til Sallings Godshistorie før Middelalderens Slutning er meget ringe, enkelte ejede vist heller ikke meget Gods her. Nogle enkelte Slægter, som have besiddet Gods her, skal dog nævnes.

Bjørn. Af denne Slægt var Johan Bjørnsen Lensmand paa Skivehus 1460 og Erik Bjørnsen 1468. Den førstes Søn Her Bjørn Johansen af Valby skødede 9. Oktober 1494 til Oluf Pedersen (Gyldenstjerne) til Estvadgaard følgende Gaarde: Haasum 1 og 1 Bol, Næsbæk 1, Volling 1, Hjerk 2, »Arffwæ« (Harre?) 1, Torum 1 og en ødes Jord, Grønning 1 samt hans Ret i Horskjærgaard.¹⁾ Hans Brodersøn Jakob Bjørnsen af Lekkinge pantsætter først og skøder derefter 22. April 1495 til Her Niels Høg følgende Gaarde: Lille Thorum 4, af hvilke den ene gav 18 Ørter Byg, 1 Ask Smør i Landgilde, Øster Grønning 1, Øster Dølby 1, Volling 1, Haasum 1.²⁾ Hvorledes denne Slægt er blevet Ejer af dette Gods, vides ikke, den hører ikke hjemme her paa Egnen. Jakob Bjørnsen var dog gift med en Gyldenstjerne og kan have faaet Godset ved Arv.

Bugge og Skarpenberg. Niels Bugges Fader Bugge Nielsen, der nævnes 1332, skal ifølge Traditionen have ejet Hegnet. Om dette er rigtigt, kan nu ikke oplyses, derimod vides det, at Niels Bugge har ejet Gods i Salling, saaledes som foran omtalt i Rødding, som arvedes af hans Svigersøn Godtskalk Skarpenberg, som vel er den Godtskalk, som 1375 var tilstede i Lyby Kirke. Dette Gods gik siden i Arv til dennes Søn Johan Skarpenberg. Det saakaldte Skarpenbergske Gods er vel

¹⁾ Barner, Familien Rosenkrantz, Dipl. S. 184.

²⁾ Repert. Ny R. Nr. 7884.

ogsaa nedarvet fra Niels Bugge til denne. Niels Bugge ejede desuden Intrup, hvor der senere var 2 Gaarde og Resengaard.

Vendelbo. I Aaret 1279 medbeseglede en Peder Vendelbo (Petrus Welænbo) Ærkebiskop Truds Bekræftelse af en Overenskomst mellem Provsten i Viborg og en Johannes Andreasen om Gods paa Fur. I 1319 nævnes Mikkell Aagesen af Fur¹⁾ og 1365 Jens Mikkelsen af Fur,²⁾ der førte Slægten Vendelbos Vaaben. En Datter af ham var den Fru Maren, der 1410 skænkede Lundegaard paa Fur til Viborg Domkapitel. Men ogsaa i selve Salling har levet Medlemmer af denne Familie. Johannes Palnyssen af Ællekiær pantsatte saaledes 1359 2 Gaarde i Mykylthornum, som han havde faaet i Medgift med sin Hustru Marine, i den ene af disse Gaarde havde hendes Fader Esgerus Mathessen, der førte Vendelbovaabnet, boet.³⁾ Det kan ogsaa mærkes, at Niels Bugge var gift med en Datter af Marsken Peder Vendelbo, og at en Datter af ham var gift med Christiern Vendelbo.

I Salling var 1688 1121 Ejendomme med over 1 Td. Hartkorn. Nogle af dem kan baade da og 1524 være blevne drevne under andre Gaarde, nogle kan have været øde, men nogle kan ogsaa have haft to eller flere Beboere eller Tjenere. En Sammenligning mellem 1524 og 1688 kan altsaa ikke blive fuldt tilfredsstillende. I 1524 havde Kronen 239 Bønder og Tjenere, de sidste, Kronens Fæstere, boede 1525 paa 59 Gaarde, hvoraf sikkert nogle var delt mellem flere. Hertil maa lægges det Skarpenbergske Gods og Beboerne i Vinde og Lund. Man kan maaske antage, at Kronen 1524 har

¹⁾ S. R. D. VI. 484.

²⁾ Repert. Nr. 2760, 2761.

³⁾ Repert. Nr. 2570.

haft c. 275 Tjenere i Salling. Biskoppen havde 1524 165 Tjenere, indbefattet Kirkegodset. Domkapitlet havde 1688 paa Fur 44 Gaarde og i Salling 1524 40 Tjenere. Klostergodset kan maaske 1524 ansættes til c. 90 Gaarde, det synes ikke at være særligt stort i Salling, der kun havde et mindre Kloster. Adelen havde 251 Tjenere og en Del Gaardsædere, der tilsammen betalte $83\frac{1}{2}$ Mark. Hvis en Gaardsæder betalte 1 Mark, vilde det blive 335 Tjenere, det vil sige noget lignende som det Antal, som der var paa det gejstlige Gods. Det bliver ialt c. 949 Tjenere eller Gaarde. Hertil maa imidlertid lægges de øde Gaarde, Herre- og Præstegaarde, muligt er det ogsaa, at enkelte Storgodsejere ligesom Her Niels Høg har betalt for alt deres Gods til samme Mand. Det samme kan maaske ogsaa gælde enkelte Klostre, fra nogle af disse kan ogsaa være frakkommet noget Gods i Tiden lige efter Reformationen.

Som man vil se, ejede Kronen og Bønderne af de 940 Gaarde og Tjenere en Del under Trediedelen og Adelen og Gejstligheden hver lidt over en Trediedel. Men da de ikke anførte Gaarde og Tjenere vel især tilhørte disse to Stænder, bliver Forholdet i Virkeligheden endnu mindre gunstigt for Krone og Selvejerne. Efter Reformationen, efter at baade det meste Selvejergods og Størstedelen af det gejstlige Gods var kommen under Kronen, blev den derimod Sallings største Godsejer.